

Tổng quan ma túy

ThS. BS. Nguyễn Song Chí Trung

Trung tâm chuyển giao công nghệ điều trị nghiện và HIV
(VHATTC) – Đại học Y Dược TP.HCM

nschitrong@yahoo.com

Tel: 0989.987.665

Mục tiêu

Sau bài học này, học viên có thể:

- Phân biệt khái niệm ma túy theo y học và theo quan niệm phổ thông
- Kể và nêu ví dụ 3 nhóm phân loại ma túy theo tác động và theo nguồn gốc hóa học

“Ma túy” theo quan niệm thông thường

Chất gây nghiện – bất hợp pháp

Nghị định 73/2018/NĐ-CP

---

4 danh mục:

- I: Tuyệt đối cấm sử dụng
- II: Dùng hạn chế trong nghiệp vụ hoặc y tế
- III: Dùng trong nghiệp vụ, y tế, thú y
- IV: Các tiền chất

“Ma túy” theo Y học (WHO)

Chất làm biến đổi tâm thần

(ý thức, tri giác, khí sắc, tư duy, hành vi...)

Thuật ngữ khác:

- Chất tác động tâm thần
- Chất hướng thần
- Chất

Đều là ma túy theo y học:

- Heroin, hàng đá, thuốc lắc, cần sa
- Rượu, thuốc lá
- Trà, cà phê
- Methadone, morphine, diazepam
- Thuốc chống loạn thần, chống trầm cảm
- Thực phẩm (đường, chất béo)
- Keo con chó

Cũng có thể được xem như “ma túy”

- Cá độ
- Shopping
- Game online
- Mạng xã hội
- Tiền bạc
- Tình dục

Ma túy ≠ chất gây nghiện

Chất gây nghiện là ma túy

Nhưng ma túy chưa hẳn là gây nghiện

Ma túy không hoặc hiếm gây nghiện

- MDMA (thuốc lắc, “ecstasy”)
- LSD
- Methadone

Chú ý: vẫn có thể gây hại (lạm dụng)

Phân loại ma túy theo tác động tâm thần

Yên dịu (ức chế)	Kích thích	Gây ảo giác
Suy giảm hoạt động tâm lí và sinh lí	Gia tăng hoạt động tâm lí và sinh lí	Làm sai lệch tri giác, nhận thức
<ul style="list-style-type: none"> - Buồn ngủ - Giảm hoạt động - Giảm suy nghĩ, lo lắng - Giảm hô hấp, tuần hoàn - Hạ thân nhiệt - Giãn cơ - Liều cao: hôn mê, suy hô hấp, trụy tim mạch	<ul style="list-style-type: none"> - Tỉnh táo - Tăng hoạt động - Tăng sự tự tin - Giảm khẩu vị - Tăng hô hấp, tuần hoàn - Liều cao: bồn chồn, lo sợ, kích động, hoang tưởng	<ul style="list-style-type: none"> - Tăng/giảm cảm giác - Ảo giác - Ảo tưởng - Hoang tưởng

Tác động ma túy phụ thuộc vào:

- Liều lượng
- Tần suất
- Thời gian
- Cơ địa
- Trạng thái tâm lí

Chất yên dịu

---

1. Thuốc ngủ - an thần: benzodiazepine, barbiturate
2. Chất dạng thuốc phiện: heroin, morphine, fentanyl, methadone
3. Rượu
4. Khác: antihistamine, thuốc giãn cơ

Thuốc ngủ - an thần

- Điều trị mất ngủ, lo âu, động kinh
- Benzodiazepine:
  - Diazepam (Valium, Seduxen)
  - Bromazepam (Lexomil, “3 chìa”)
  - Clonazepam (Rivotril)
- Z-drug:
  - Zopiclone (Drexler)
  - Zolpidem
- Barbiturate:
  - Phenobarbital

Chất dạng thuốc phiện

- Đồng vận thụ thể mu (và kappa, delta)
- Tác dụng: giảm đau, ức chế hô hấp, giảm nhu động ruột
- Chỉ định: đau, ho, tiêu chảy
- Lạm dụng: cảm giác phê khoái

Chất kích thích

- Cocaine (lá coca)
- Nicotine (thuốc lá, thuốc lào, shisha)
- Caffeine (cà phê, trà, sôcôla, cola, nước tăng lực)
- Chất kích thích dạng amphetamine:
  - Methamphetamine (hàng đá)
  - MDMA (thuốc lắc)
- Hạt cau (arecoline)

Ngộ độc chất kích thích

- Tâm lí:

- Lo lắng, căng thẳng, mất ngủ
- Dễ cáu gắt, kích động, gây hấn
- Hành vi lặp đi lặp lại, hành vi lộn xộn
- Ngôn ngữ vô tổ chức
- Nghi ngờ, loạn thần (ảo giác, hoang tưởng)

- Sinh lí - thực thể:

- Loạn nhịp tim
- Nghiến răng
- Co giật
- Dị cảm da → cào cấu mặt mũi và chân tay

Chất gây ảo giác

- Lysergic acid diethylamide (LSD, “tem giấy”, “bùa lười”)
- Tetrahydrocannabinol (THC, cần sa, bồ đà)
- Cần sa tổng hợp (Cỏ Mỹ)
- MDMA (thuốc lắc, ecstasy)
- Ketamine
- N₂O (nitơ oxit, khí cười)
- Keo hít
- Nấm thần

Cần sa (bồ đà)

Cỏ Mỹ (cần sa tổng hợp)

Phân loại ma túy theo nguồn gốc hóa học

- Tự nhiên
- Bán tổng hợp
- Tổng hợp

Ma túy tự nhiên

- Không cần qui trình biến đổi hóa học nào.
- Thuốc phiện (opium) chứa nhiều hoạt chất: morphine, codeine, thebaine
- Thuốc lá, cần sa, cocain, nấm

Thuốc phiện

Morphine

Ma túy bán tổng hợp

- Do biến đổi hóa học từ một hợp chất có nguồn gốc tự nhiên
- Heroin (diacetylmorphine, từ morphine), buprenorphine (từ thebaine trong thuốc phiện), oxycodone, hydrocodone, ...

Ma túy tổng hợp

- Được điều chế hoàn toàn bằng phản ứng hóa học, không cần hợp chất tự nhiên.
- CDTP: fentanyl, methadone, tramadol, Dolargan, loperamide (Imodium)
- Chất kích thích dạng amphetamine
- Cỏ Mỹ

KẾT LUẬN

- Ma túy có 2 cách hiểu: chất gây nghiện bị cấm, hoặc chất tác động tâm thần (biến đổi hành vi)
- Có 3 loại ma túy theo tác động tâm thần: yên dịu (ức chế), kích thích, gây ảo giác
- Có 3 loại ma túy theo nguồn gốc hóa học: tự nhiên, bán tổng hợp, tổng hợp